

OSLO TINGRETT

DOM

Avsagt: 15.10.2019

Saksnr: 19-059563MED-OTIR/08

Rettsens leder: Tingrettsdommer Torild Margrethe Brende

Meddommere: Tom Skeime
Bente Lisbet Jæger

Påtalemyndigheten

Politiadvokat Hans Petter Pedersen
Skurdal

mot

Arne Viste
PLOG AS

Advokat Christian Henrik Prahls Reusch

DOM

De tiltalte er:

1. Plog AS, Marknesringen 2, 4052 Røyneberg.
2. Arne Viste, født 21. januar 1967, Marknesringen 2, 4052 Røyneberg.

Ved tiltalebeslutning utferdiget av politimesteren i Oslo 10. april 2019 er Plog AS og Arne Viste satt under tiltale ved Oslo tingrett for overtredelse av:

Utlendingsloven § 108 tredje ledd bokstav a, jf. strl (2005) § 27, jf. strl (2005) § 15

for forsettlig eller grovt uaktsomt å ha gjort bruk av en utlendings arbeidskraft når utlendingen ikke har nødvendig tillatelse etter loven

Når et straffebud er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan foretaket straffes.

Grunnlag:

a)

I perioden fra desember 2016 til september 2018 hadde Plog AS utlendingen Workeye Zewde Nejash i arbeid ved bl.a. Lucy Cafe i Bergen for seg tiltross for at Workeye Zewde Nejash ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

b)

I perioden fra desember 2016 til april 2017 hadde Plog AS utlendingen Dawit Abebe i arbeid for seg til tross for at Dawit Abebe ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

c)

I perioden fra desember 2016 til mai 2017 hadde Plog As utlendingen Emishaw Chane Ayou i arbeid ved bl.a. Taytu Etiopiske Restaurant AS til tross for at Emishaw Chane Ayou ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

d)

I perioden fra januar til november 2017 hadde Plog AS utlendingen Efrem Haile i arbeid ved bl.a. Skousen Lørenskog til tross for at Efrem Haile ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

e)

I perioden fra februar til april 2017 hadde Plog AS utlendingen Ali Liben i arbeid ved bl.a. ZefranResturang i Bergen tiltross for at Ali Liben ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

f)

I perioden fra februar til desember 2017 hadde Plog As utlendingen Solomon Gebresellassie Woldeselassie i arbeid ved bl.a. Selam Resturant i Bergen til tross for at Solomon Gebresellassie Woldeselassie ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

g)

I perioden fra juni 2017 til oktober 2018 han Plog As utlendingen Eyob Tewelde Woldegabriel i arbeid ved bl.a. Bunpris i Bergen til tross for at Eyob Tewelde Woldegabriel ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

h)

I perioden fra mai 2017 til oktober 2018 hadde Plog AS utlendingen Edris Karimi i arbeid ved bl.a. Nordagligvare Import tiltross for at Edris Karimi ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

i)

I perioden fra september 2017 til juli 2018 hadde Plog As utlendingen Asfaw Sefara i arbeid ved bl.a Bunnpris på Askøy tiltross for at Asfaw Sefara ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

j)

I perioden fra april til oktober 2017 hadde Plog AS utlendingen Edris Rahmanis i arbeid ved bl.a. Vinnies Kebab i Oslo til tross for at Edris Rahmani var utlending uten arbeidstillatelse i Norge.

k)

I perioden fra oktober 2017 til januar 2018 hadde Plog AS utlendingen Dawit Getachew Alemu i arbeid ved ved bl.a. Bilpleiesenter AS i Kongsberg til tross for at Dawit Getachew Alemu ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

l)

I perioden fra august til november 2018 hadde Plog As utlendingen Ahmed Husseini i arbeid ved bl.a. Grønlandstorg Kjøtt AS i Oslo seg tiltross for at Ahmed Husseini ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

m)

I perioden fra november 2017 til september 2018 hadde Plog As utlendingen Faramoush Khidir Ahmad i arbeid bl.a ved Sandviken Pizzeria i Bergen tiltross for at Faramoush Khidir Ahmad ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

n)

I perioden fra november til desember 2017 hadde Plog AS utlendingen Sabah Sadiq Hussein i arbeid for seg ved bl.a. Grand Pizza AS i Oslo tiltross for at Sabah Sadiq Hussein ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

o)

I perioden desember 2017 til mars 2018 hadde Plog AS utlendingen Imad Sarbast Omeriyye i arbeid ved bl.a. Reza Sportsbar AS på Ulefoss til tross for at Imad Sarbast Omeriyye ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

p)

I perioden fra desember 2017 til april 2018 hadde Plog AS utlendingen Ali Ansari Movahed i arbeid ved bl.a. Desire Cafe tiltross for at Ali Ansari Movahed ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

q)

I perioden fra desember 2017 til oktober 2018 hadde Plog AS utlendingen Lina Asgedom Desta i arbeid ved bl.a. CNC Holding AS i Oslo for seg til tross for at Lina Asgedom Desta ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

r)

I perioden fra mai til oktober 2018 hadde Plog As utlendingen Yowhans Tsegay Russom i arbeid for bl.a. Kirkens bymisjon i Bodø til tross for at Yowhans Tsegay Russom ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

s)

I perioden fra august 2017 frem til januar 2018 hadde Plog AS utlendingen Idris Moradi i arbeid ved bl.a. AM MahMoodi Zhima Mahmoodi på Jessheim til tross for at Idris Moradi ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

t)

I perioden fra mai til oktober 2018 hadde Plog AS utlendingen Sara Getachew Tesema i arbeid ved bl.a. Kirkens Bymisjon i Bodø for seg tiltross for at Sara Getachew Tesema ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

u)

I perioden mars til april 2018 hadde Plog AS utlendingen Naser Javanmiri i arbeid for seg på for politiet ukjent sted i Oslo tiltross for at Naser Javanmiri ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

v)

I perioden fra mai til juli 2018 hadde Plog As utlendingen Bayar Mohammed Ahmed ved bl.a. Tama Bilpeie AS i Drammen til tross for at Bayar Mohammed Ahmed ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

w)

I perioden fra juni til november 2018 hadde Plog AS utlendingen Camron Sohrabi i arbeid for bl.a. Gunnar Nordbø AS i Stavanger til tross for at Camron Sohrabi ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

x)

I perioden fra august til november 2018 hadde Plog AS utlendingen Mushir Husseini Husseini i arbeid ved bl.a. Grønlandstorg Kjøtt AS seg tiltross for at Mushir Husseini Husseini ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

y)

I perioden september til oktober 2018 hadde Plog AS utlendingen Maitham Mohammed Jalal i arbeid for bl.a. Marmaris dagligvare til tross for at Maitham Mohammed Jalal ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

z)

I perioden september til oktober 2018 hadde han Plog AS utlendingen Ashkan Rostami i arbeid ved bl.a. Vinnies Kebab i Oslo til tross for at Ashkan Rostami ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

aa)

I perioden fra september til oktober 2018 hadde Plog AS utlendingen Hassan Abdulkadir Hassen i ved bl.a. Mer Kjøtt AS i Oslo tiltross for at Hassan Abdulkadir Hassen ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

ab)

I oktober 2018 hadde Plog AS utlendingen Mussa Dulle Lejiso i arbeid ved bl.a. Mer Kjøtt AS i Oslo tiltross for at Mussa Dulle Lejiso ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

ac)

I oktober 2018 hadde Plog AS utlendingen Mahmoud Abdulrahman Rahmani i arbeid for seg bl.a. ved Mer Kjøtt AS i Oslo til tross for at Mahmoud Abdulrahman Rahmani ikke hadde arbeidstillatelse i Norge.

Hovedforhandling ble holdt over fire dager fra 30. september til 3. oktober 2019. Tiltalte, Arne Viste møtte og representerte også Plog AS hvor han er styreleder og daglig leder. Arne Viste erkjente de faktiske forhold, men ikke straffeskyld, etter tiltalebeslutningen.

Retten mottok forklaring fra ni vitner, og det ble foretatt slik dokumentasjon som framgår av rettsboken.

Aktor la ned slik påstand:

Plog AS dømmes for overtredelse av utlendingsloven § 108 tredje ledd bokstav a) til å betale en bot til statskassen på kr. 1,5 millioner.

Plog AS må i medhold av straffeloven § 67 tåle inndragning av kr. 10 millioner.

Arne Viste, f. 21.01.67 dømmes for overtredelse av utlendingsloven § 108 tredje ledd bokstav a) til fengsel i 1 – ett – år. Straffen gjøres betinget med en prøvetid på to år.

Arne Viste f. 21.01.67 må i medhold av straffeloven § 67 tåle inndragning av kr. 3 millioner.

Forsvarer la ned slik påstand:

Prinsipalt: tiltalte frifinnes. Subsidiært: tiltalte anses på mildeste måte.

Rettenns vurdering

Sakens bakgrunn

Arne Viste er daglig leder og styreleder i firmaet Plog AS.

Plog AS og Arne Viste er tiltalt for brudd på utlendingsloven ved å ha ansatt utlendinger uten arbeidstillatelse. Arne Viste mener at personer med endelig avslag på asylsøknaden, som ikke returnerer til hjemlandet fordi de ikke ønsker/eller kan og hvor politiet ikke lykkes med tvangsretur, har rett til å arbeide i Norge. Viste har erkjent de faktiske forhold i tiltalen, men har anført at utlendingsloven § 108, tredje ledd bokstav a er i strid med Grunnloven § 110 og ulike menneskerettskonvensjoner og at han og firmaet derfor må frifinnes. Viste har videre forklart at han ikke vet om det han er tiltalt for er ulovlig og at han ønsker en rettslig avklaring.

Arne Vistes tilståelse underbygges av vitneførselen og de øvrige dokumentene i saken, og retten finner det bevist utover enhver rimelig tvil at Plog AS og Arne Viste har forholdt seg slik det fremgår av tiltalebeslutningen. Arne Viste har ved å benytte seg av utlendinger som han visste at ikke hadde arbeidstillatelse opptrådt forsettlig. Sakens hovedspørsmål er om Plog AS og Arne Viste likevel skal frifinnes fordi grunnlaget for tiltalen, utlendingsloven § 108, tredje ledd bokstav a, er i konflikt med Grunnloven og/eller menneskerettskonvensjoner.

I mars 2014 gikk Arne Viste til sivilt søkmål mot Staten v/Justis- og beredskapsdepartement med sikte på å få avklart lovligheten av lover og myndighetspraksis som hindrer «ureturnerbare» asylsøkere å ta arbeid i Norge så lenge de oppholder seg i landet. Ved kjennelse 28. april 2014 fra Stavanger tingrett ble saken avvist grunnet manglende rettslig interesse jf. tvisteloven § 1-3. Viste anket avvisningskjennelsen til Gulating lagmannsrett som forkastet anken ved kjennelse 5. september 2014.

Da det sivile søksmålet ble avvist bestemte Viste seg for å ansette «ureturnerbare» asylsøkere for å tvinge frem en rettslig avklaring. Sommeren 2015 varslet han selv politiet i Stavanger og skattemyndighetene om den første ansettelsen. I 2015 besluttet politiet å ikke igangsette straffesak mot Plog AS. Dette begrunnet i at politiet ikke fant at det forelå allmenne hensyn som krevde påtale.

Arne Viste har tilskrevet både UDI, Justisdepartementet, Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité og Riksadvokaten, hvor han har bedt om en avklaring av «lovligheten av å hindre disse menneskenes muligheter til å arbeide». Han har videre ved flere anledninger vært i kontakt med politiet og bedt om tilsvarende avklaring. I 2017 oppsøkte Viste politiet og anmodet om å bli anmeldt for virksomheten som har vært drevet via Plog AS. I 2017 besluttet politiet i Stavanger å etterforske saken, men valgte å henlegge den ut

fra bevisets stilling. Den 10. april 2019 tok politiet i Oslo ut tiltale mot Plog AS og Arne Viste.

Viste har forklart at han 1. november 2016 endret formålet til Plog AS til å omfatte: «Ansettelse av ikke-returnerbare flyktninger under merkenavnet dyktige.no». Som en integrert del av selskapet har han også drevet den nettbaserte bruktbokbutikken pbok.no. Av utskift fra Brønnøysundregistrene fremkommer at selskapets formål i tillegg omfattet rådgivningstjenester (knyttet til at Viste arbeidet som konsulent) «for å hjelpe store bedrifter identifisere og utnytte mulighetene som gis av moderne IT-teknologi. Spesialistkompetanse på geografiske og historiske databaser.» Denne straffesaken gjelder kun virksomheten som er knyttet til ansettelse av såkalt «ureturnerbare» asylsøkere.

Virksomheten ble drevet i form av at Plog AS fungerte som et bemanningsselskap. Fra hjemmesiden til Plog AS hitsettes:

«INFO TIL ANSATTE

Du må være ikke-returnerbar flykning med endelig avslag på asylsøknaden. Ansettelser hos Plog AS er ikke forenelig med å «gjemme seg for politiet» eller på annen måte vanskeliggjøre returarbeidet.

Send epost til arne.viste@lyse.net med navn og DUF-nummer og litt info om deg selv. Så får du «Arbeidstillatelse» tilbake på epost, samt noen råd om hva du kan gjøre for jobb. Plog AS kan ikke hjelpe med å finne arbeidsoppdrag, dem må du skaffe selv. Bruk bare epost for å kommunisere med meg.

Noen vil påstå at du gjør noe ulovlig hvis du jobber. Det vet vi ikke før en domstol har bestemt. Påtalemyndighetens avgjørelse tyder på at det er lovlig. Og det er bevis på at det er lovlig. Forvaltningen vil ikke svare på hvorfor grunnloven og menneskerettslovene ikke gjelder for deg. Da er det riktigste å fastholde at disse loven har høyere rang en utlendingsloven. Send en kopi av arbeidstillatelse til politiet og spør dem hva de mener om grunnlov og menneskerettighetslov. Kopi av politiets svar sendes deretter til arne.viste@lyse.net.

Arbeidsforholdet vil meldes til politi og skattevesen, etter deres instruksjoner. Frem til desember 2016 ble alle arbeidsforhold meldt skatteetat og politiet. Ansettelser gjort i 2017 har ikke blitt meldt til politiet da det ikke foreligger meldeplikt.

Du vil få lønn en gang i måneden. Skatt og avgifter har vi laget regler for som skal bidra til rettferdighet.»

Som det fremkommer utstedte Plog AS såkalte «arbeidstillatelser» til utledningene som søkte arbeid. Et eksempel på hvordan disse var utformet er «arbeidstillatelse» til Ahmad

Karamosh undertegnet av Arne Viste 11. juni 2017.

«Arbeidstillatelse til Ahmad Karamosh

Det vises til menneskerettsloven Vedlegg 4 artikkel 6, vedtatt av Stortinget i 1999:
«Konvensjonspartene anerkjenner retten til arbeid, som omfatter mulighet for enhver til å tjene sitt levebrød ved arbeid som han fritt har valgt eller godtatt; og skal treffe de nødvendige tiltak for å trygge denne rettighet.»

Dersom noen ikke anerkjenner lovligheten av denne arbeidstillatelsen hjemlet i Menneskerettslov vil de bryte med Menneskerettsloven Vedlegg 4 innledende bestemmelse:
«... det enkelte mennesket har plikt til å arbeide for at de rettigheter som anerkjennes i denne konvensjonen, fremmes og overholdes, idet det enkelte menneske har forpliktelser overfor andre mennesker og overfor det samfunn det tilhører...»

Det vises til Grunnloven §110, slik den ble vedtatt av Stortinget i 2014:
«Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at ethvert arbeidsdyktig menneske kan tjene til livets opphold ved arbeid eller næring.»

Dersom en representant for statens myndigheter ikke anerkjenner lovligheten av denne arbeidstillatelse hjemlet i Grunnlov vil de bryte med forarbeidet til Grunnloven § 110 som sier:

«... de som velges til Stortinget eller får myndighet i staten blir forpliktet til å realisere Grunnlovens pålegg. Deri ligger en større realitet og et dypere alvor enn de mer generelle løfter politikerne avlegger i sine programmer. Det kan ikke vedtas lover eller treffes disposisjoner som åpenbart og bevisst hindrer eller vanskeligjør realiseringen av grunnlovens pålegg.»

Mer info omkring den juridisk uavklarte situasjonen finner du på www.dyktige.no.

KOMMENTAR: Denne arbeidstillatelsen er gitt for å sikre retten til arbeid for mennesker som er bosatt i Norge, deriblant ikke-returnerbare flyktninger. Denne arbeidstillatelsen danner ikke grunnlag for oppholdstillatelse etter Utlendingsloven §23 og 24. Slik arbeidstillatelse må søkes hos politiet, og innvilges av dem.

Med hjemmel som beskrevet over innvilges Ahmad Karamosh, DUF nr. 2012 012345 01 arbeidstillatelse i Norge. Tillatelsen gjelder så lenge han/hun oppholder seg i riket.»

Viste forklarte at «arbeidstillatelsene» som Plog AS bruker i dag er noe knappere i formen, og at det i stedet henvises til Plog AS' hjemmeside for utfyllende informasjon. Plog AS har utstedt ca. 700 «arbeidstillatelser» til utledninger uten lovlig opphold i Norge.

Med utgangspunkt i «arbeidstillatelsene» skaffet de enkelte personene selv arbeid. Plog AS inngikk deretter en avtale om utleie av arbeidskraft som vikar/ringehjelp. Som eksempel

vises til «Tilbud om ekstrahjelp» sendt Vinnies Kebab (jf. taltalens punkt j) i Oslo 9. september 2017.

«
Tilbud om ekstrahjelp
Plog AS tilbyr arbeidskraft til å dekke kundens behov for ekstrahjelp/ringevikar.

Plog AS er registret bemanningsforetak og tar arbeidsgiveransvaret. Plog AS har det fulle og hele ansvaret for arbeidstillatelse og innrapportering og betaling av skatt og avgifter. Kunde vil ha ansvar for opplæring og oppfølging av den ansatte. Kunde plikter å sørge for at arbeidet ikke er helseskadelig eller medfører uakseptabel sikkerhetsrisiko.

Ved hvert månedsskifte vil kunde faktureres for den medgåtte arbeidstid. Beløpet vil være den avtale timelønn, men med 41,3 % påslag for å dekke arbeidsgiveravgift, feriepenger, sosiale kostnader, obligatorisk tjenstepensjon og administrasjon.

Betalingsfrist vil være 14 dager. Avtalt timelønn er 105,00 kroner, altså faktureres 148,36 kroner per arbeidet time. Denne avtale kan sies opp med umiddelbar virkning av begge parter. Vedlagt er også kopi av arbeidskontrakt og arbeidstillatelse.»

Plog AS har stått for utbetaling av lønn. Viste har forsøkt å etablere virksomheten slik at den tilfredsstilte de lovpålagte krav som enhver arbeidsgiver må forholde seg til. Dette har i praksis vist seg vanskelig å få gjennomført ettersom de ansatte ikke har hatt lovlig opphold i Norge. Bl.a. var det ikke mulig å innbetale skatt eller tegne yrkesskadeforsikring.

Arne Viste forklarte at Plog AS har ansatt til sammen ca. 70 utledninger uten oppholdstillatelse. Tiltalen gjelder 29 av disse ansettelsene. Viste har, med noen unntak, ikke hatt noen nær kjennskap til asylhistorien til de enkelte ansatte. På tidspunktet for hovedforhandlingen var det ifølge Viste fakturert for utleie av «ureturnerbare» utledninger for over 10 millioner kroner fra Plog AS. Av dette utgjør lønn til de ansatte som tiltalen omhandler 1 455 000 kroner.

Vistes motivasjon og begrunnelse for ansettelsene har vært at han anser situasjonen for «ureturnerbare» asylsøkere, særlig de som ha vært lenge i Norge, som uholdbar. De har fått avslag på asylsøknaden. Uten jobb har de minimalt å leve av forklarte Viste og henviste til at en enslig asylsøker med endelig avslag får 1828 kroner i måneden, hvilket tilsier omkring 60 kroner dagen. Beløpet er basert på at man bor på mottak. Personer uten lovlig opphold har få rettigheter i samfunnet. De får ikke personnummer, kan ikke opprette bankkonto, får ikke skattekort, rett til utdanning, jobb eller helsetjenester, og mange utnyttes i det svarte arbeidsmarkedet. Ifølge Viste er det heller ikke forskningsmessig belegg for å hevde at det å frata noen retten til å arbeide medfører at flere asylsøkere med avslag reiser hjem eller at færre kommer til Norge jf. UDIs rapport fra oktober 2011 om «Asylsøkeres rett til å ta arbeide».

Seniorrådgiver Martin Natvik fra UDI og politibetjent Christian Strand Martinsen fra Politiets utledningsenhet forklarte at når det er gitt endelig avslag på en asylsøknad påhviler det utlendingen en plikt til å forlate Norge. Basert på deres forklaringer kan følgende oppsummeres: Hvis søknaden er avslått, betyr det at norske myndigheter har kommet til at det ikke er risiko for forfølgelse eller annen umenneskelig behandling slik dette er beskrevet i norsk regelverk og gjennom Norges internasjonale forpliktelser. At noen hjemland gjør tvangsretur vanskelig eller umulig, endrer ikke på dette. Det er ifølge de to vitnene svært sjeldent at noen ikke kan reise hjem hvis de selv aktivt medvirker til det. Av de 29 utledningene i aktuelle sak er det kun en person som politiet anser som ureturnerbar. Fire har returnert til hjemlandet, en frivillig og tre ved tvang. Arbeidet med tvangsreturner er komplisert og tidkrevende. For å kunne tvangsreturnere noen er det nødvendig for norske myndigheter å etablere korrekt nasjonalitet og identitet. Etter folkeretten skal alle land ta imot egne borgere. Av ulike grunner gjør ikke alle land det og det finnes land som ikke godtar borgere som returneres ved tvang.

Retten er kommet til at Vistes anførsler om utlendingsloven § 108 tredje ledd bokstav a er i strid med Grunnloven § 110 og menneskerettskonvensjoner ikke kan føre frem. Retten vil nedenfor begrunne dette nærmere.

Grunnloven § 110

Grunnloven § 110 første ledd lyder slik:

«Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at ethvert arbeidsdyktig menneske kan tjene til livets opphold ved arbeid eller næring. Den som ikke selv kan sørge for sitt livsopphold, har rett til støtte fra det offentlige.»

Etter rettens syn innebærer denne lovformuleringen ingen individuell rett til å få et arbeid, men er en viktig formålsforklaring for statens forpliktelser.

Av øvrige internasjonale konvensjoner og internasjonale forpliktelser som Norge er forpliktet av har Arne Viste vist til FN-konvensjonene om økonomiske, kulturelle og sosiale rettigheter (ØSK), Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK). Gjennom artikkel 6 i den førstnevnte, er Norge forpliktet til å anerkjenne retten til arbeid for enhver. Ingen av konvensjonene innebærer slik retten ser det noen individuell rett til å bli skaffet arbeid, men de pålegger staten å føre en politikk som setter inn nødvendige tiltak for at individer kan skaffe seg arbeid.

Grunnloven § 110 ble tilføyd ved grunnlovsvedtak 16. november 1954. I dok.nr.16 (2011-2012) «Rapport fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven» under punkt 38.2.1, som omhandler «Rett til arbeid», er det henvist til forarbeidene til Grunnloven § 110, jf. Innst. S. nr. 220 (1954). Menneskerettighetsutvalget (eller Lønningutvalget) var et utvalg nedsatt av Stortingets presidentskap 18. juni 2009. Utvalgets oppgave var å utrede og fremme forslag til endringer i Grunnloven med det formål å styrke menneskerettighetenes stilling i norsk rett.

Her uttales det om Grunnloven § 110 at:

«Bestemmelsen har i hovedsak vært ansett som en retningsgivende politisk programerklæring.

[...]

Stortinget hadde altså en klar oppfatning om at verken første eller annet ledd i Grunnloven § 110 skulle innebære individrettigheter, men at de skulle fungere som politiske programerklæringer. Denne forståelsen av bestemmelsen er ikke endret i etterfølgende rettspraksis. Dette kan tale for at dersom bestemmelser utformes som en plikt for statens myndigheter til å legge forholdene til rette, vil enkeltindivider ikke kunne håndheve rettigheten ved hjelp av domstolene.

[...]

For domstolene har bestemmelsen hatt marginal betydning. Borgarting lagmannsrett uttalte i 1996 at § 110 ikke ga individuelle rettigheter og benyttet av den grunn ikke bestemmelsen i sine vurderinger av en konkret sak.»

Videre uttales under punkt 38.5.1 om utvalgets vurderinger:

«Grunnloven inneholder allerede en bestemmelse om at statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at alle kan skaffe seg utkomme av sitt arbeid. For utvalget blir det derfor et spørsmål om retten til arbeid i Grunnloven bør styrkes.

En måte å gjøre dette på kan for eksempel være å gi enhver «rett til arbeid». Dette vil gjøre at bestemmelsen får form av å være en individuell rettighet, og det vil bringe grunnlovsformuleringen i overensstemmelse med formuleringen i Verdenserklæringen artikkel 23. Det er imidlertid på det rene at Verdenserklæringen på dette punkt ikke kan tas helt på ordet. Formuleringene i ØSK artikkel 6 og i de generelle kommentarene fra ØSK-komiteen til artikkel 6, viser at retten til arbeid ikke innebærer en ubetinget rett til sysselsetting. Statenes forpliktelser er i hovedsak en plikt til å tilrettelegge for at alle kan få seg en jobb. I så måte vil en formulering som gir enhver rett til arbeid, gå lengre enn det som følger av dagens konvensjonsvern.

[...]

Av den grunn vil utvalget ikke anbefale at det foretas slike endringer i Grunnloven § 110 som medfører et styrket vern om den enkeltes rett til arbeid.

Utvalget vil likevel påpeke at dagens grunnlovsbestemmelse bør forstås i lys av den internasjonale rettsutviklingen på dette området. [...]

I prinsippet bør det fortsatt være en meget høy terskel for domstolsprøving av bestemmelsen.»

Resultatet av Lønningutvalgets forslag ble et nytt kapittel E i Grunnloven der eksisterende rettigheter ble samlet og nye ble lagt til. Grunnloven § 110 om retten til arbeid, i form av en forpliktelse for myndighetene til å arbeide for at den enkelte skal kunne forsørge seg selv ved arbeid var allerede hjemlet i grunnloven § 110 første ledd, men formuleringen ble noe endret. Det er derimot ikke noe som tilser at dette innebar noen endring som tilsa en ensidig rettighet for den enkelte jf. Innst.187 S (2013-2014).

Retten viser videre til LB-1995-2823 hvor Borgarting lagmannsrett tok stilling til om skattyters ligning for 1992 var ugyldig fordi den var i strid med grunnloven § 110, da ilignet skatt var større enn den alminnelige inntekt. Fra dommen hitsettes:

«Etter lagmannsrettens oppfatning viser allerede ordlyden i § 110 at den ikke tar sikte på å gi borgerne individuelle rettigheter slik som andre bestemmelser i grunnloven, f.eks. grunnloven § 96 om at ingen kan dømmes uten lov eller straffes uten dom. Bestemmelsen retter seg til myndighetene. Den pålegger myndighetene en plikt til å føre en aktiv sysselsettingspolitikk. Denne forståelse av bestemmelsen følger også av lovforarbeidene. Det vises videre til Mads T. Andenæs og Ingeborg Wilberg: Grunnloven, kommentarutgave, side 150.»

Videre vises til Oslo tingretts dom, TOSLO-2017-170537, hvor en utlending ble straffet med fengsel i fem måneder for å ha arbeidet og oppholdt seg her ulovlig i over syv år. Tiltaltes forsvarer hadde anført at utlendingsloven § 108 annet ledd bokstav a, jf. § 55 første ledd strider mot Grunnloven § 110 og FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter art. 6 om rett til arbeid, og at tiltalte derfor måtte frifinnes. Retten var ikke enig anførselen og uttalte:

«Retten finner anførselen åpenbart grunnløs. Bestemmelsene er etter sitt innhold svært ubestemte, og fastsetter målsettinger som staten skal arbeide for å oppfylle. Dette innebærer at det ikke nødvendigvis foreligger et konvensjonsbrudd selv om ikke enhver har rett til arbeid. Retten finner ikke grunn til å gå nærmere inn på dette.»

Gulating lagmannsrett har i sin avvisningskjennelse når det gjaldt Arne Viste sivile søksmål mot Justis- og beredskapsdepartementet gitt uttrykk for samme syn. Fra rettens bemerkninger, dommens side 8 hitsettes:

«... Grunnloven § 110 ikke stifter noen juridisk rett for individet som dette kan kreve gjennomført ved domstolenes hjelp. Grunnlovsbestemmelsen er en programerklæring, i motsetning til en rettighet for den enkelte borger.»

I tillegg viser retten til Baklund, Bordvik og Røynebergs «Utvisning, tvangsmidler og straff», 1. utgave, 2019, side 525, hvor det uttales følgende om den aktuelle problemstillingen:

«Det kan nevnes at det har vært enkelte oppslag i mediene med påstander om at Grunnloven § 110 kan gi tidligere asylsøkere rett til å ta arbeide, uavhengig av reguleringen i utlendingsloven. En slik lovtolkning er klart uholdbar. Det er "Statens myndigheter» som er pliktsubjekt etter Grunnloven § 110 første ledd første punktum. Videre har bestemmelsen tradisjonelt vært forstått som en programerklæring, som ikke var ment som en rettighet for den enkelte borger, men en plikt for staten til å tilrettelegge for full sysselsetting. Ved grunnlovsrevisjonen i 2014 ble formuleringen i bestemmelsen noe endret, men det er ingen holdepunkter for at dette var ment å gi borgere noen individuelle rettigheter på dette punkt. Det er også på det rene at dersom bestemmelsen faktisk skulle gi enkeltpersoner rett til å ta arbeide, kan ikke dette gjelde ubetinget. I utlendingsloven er det inngående regulert hvilke utledninger som kan ta arbeid, og på hvilke vilkår det kan skje. Domstolene vil ikke sette denne reguleringen til side under henvisning til grunnlovsbestemmelsen.»

Uttalelser fra øvrige instanser (UDI, Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite, Justis- og beredskapsdepartementet og Riksadvokaten) som Viste har vært i kontakt med, knyttet til denne saken, støtter også opp under en slik forståelse av Grunnloven § 110 som Baklund, Bordvik og Røynebergs gir uttrykk for.

Arne Viste har anført at det må skilles mellom plikten til å skaffe arbeid og forbudet mot å legge hindringer i veien for at de ureturnerbare selv skaffer seg arbeid.

Retten er ikke enig at dette skillet har noen betydning for saken. Som gjennomgangen ovenfor viser, anses Grunnlovens § 110 som en programerklæring. Bestemmelsen gir ikke enkeltpersoner en ubetinget rett til arbeid, og er ikke til hinder for at norske myndigheter kan fastsette begrensinger for hvilke utledninger som kan ta arbeid og på hvilke vilkår det kan skje.

Retten viser videre til at den manglende retten til arbeidstillatelse for utlendingene som saken omhandler er direkte knyttet til manglende rett til opphold i riket jf. utlendingsloven § 55. Forsvarer har heller ikke bedt om at retten på prejudisielt grunnlag skal ta stilling til den enkeltes asylhistorie og overprøve forvaltningsavgjørelsene i forbindelse med straffesaken. Når det gjelder spørsmålet om oppholdstillatelse må retten forholde seg til den vurderingen som forvaltningen ved UDI/UNE har foretatt, og hvor det er konkludert med at de personer som er omhandlet i tiltalen ikke har hatt rett til opphold i Norge.

Retten gjør videre oppmerksom på at det er en egen bestemmelse i utlendingsforskriften (§8-7) hvor UNE i spesielle tilfeller gir mulighet til oppholdstillatelse når det foreligger praktiske returhindringer, og den det gjelder selv har bidratt for å prøve å gjøre retur mulig.

Rettens konklusjon er at Grunnloven § 110 ikke er til hinder for at norske myndigheter kan nekte utledninger, uten lovlig opphold i Norge, å ta arbeid i landet.

Heller ikke øvrige internasjonale konvensjoner som Arne Viste har vist til er etter rettens oppfatning til hinder for dette.

FN-konvensjonen om økonomiske, kulturelle og sosiale rettigheter (ØSK), artikkel 6

Når det gjelder FN-konvensjonen om økonomiske, kulturelle og sosiale rettigheter (ØSK), artikkel 6, er det rettens oppfatning at bestemmelsen på lik linje med Grunnloven § 110 ikke innebærer en ubetinget rett til arbeid.

Artikkel 6 nr. 1 lyder slik:

«1. Konvensjonspartene anerkjenner retten til arbeid, som omfatter mulighet for enhver til å tjene sitt levebrød ved arbeid som han fritt har valgt eller godtatt; og skal treffe de nødvendige tiltak for å trygge denne rettighet.»

Norge ratifiserte ØSK-konvensjonen 13. september 1972. Videre ble konvensjonen inkorporert i norsk rett gjennom menneskerettsloven i 1999. Konvensjonen gjelder dermed som norsk lov med forrang for annen lovgivning i tilfelle motstrid, jf. menneskerettsloven §§ 2 og 3.

ØSK håndheves av komiteen for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, «Committee on Economic, Social and Cultural rights» (ØSK-komiteen). Håndhevingen skjer ved at ØSK komiteen mottar rapporter fra konvensjonsstatene og deretter utarbeider konklusjoner hvor statene oppmuntrer til å endre eventuell praksis som ikke realiserer rettighetene i konvensjonen.

I 2008 ble det vedtatt en tilleggsprotokoll til konvensjonen. Tilleggsprotokollen gir ØSK-komiteen kompetanse til å uttale seg om hvorvidt det har funnet sted brudd på konvensjonen i enkelttilfeller. Norge har ikke sluttet seg til individklageordningen under ØSK.

I Meld. St. 39 (2015-2016) om individklageordningene vedrørende bl.a. ØSK-konvensjonen uttales under punkt 6.1 om konvensjonen:

«[...]

Den viktigste bestemmelsen for forståelse av konvensjonen og statenes forpliktelser, er artikkel 2 nr. 1. Det fremgår av denne bestemmelsen at hver statspart har forpliktet seg til å ta skritt, hver for seg og gjennom internasjonal bistand og samarbeid, særlig økonomisk og teknisk, i størst mulig utstrekning innenfor de ressurser de har til rådighet, med sikte på at rettighetene som er anerkjent i konvensjonen gradvis blir realisert fullt ut med alle egnede virkemidler, og da særlig lovgivningstiltak (1). Det innebærer at de overordnede rettighetene til arbeid, rettferdige og gode arbeidsvilkår, sosial trygghet, en tilfredsstillende levestandard mv. fremstår som målsettinger som statene skal arbeide for å realisere, ikke bare hver for seg, men også gjennom internasjonalt samarbeid. Statene har følgelig et betydelig rom for skjønn med hensyn til hva slags type tiltak som anses egnet for å realisere disse rettighetene, og med hensyn til omfanget av tiltakene.

[...]

Det er likevel slik at bestemmelsene i konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter i hovedsak medfører positive forpliktelser for statene som kan gjennomføres over tid innenfor de ressurser de har til rådighet, og som derfor gir statene et betydelig rom for skjønn.»

Punkt 6.2. i stortingsmeldingen omhandler gjennomføringen av konvensjonen i Norge. Her fremkommer:

«I 1999 ble konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter inkorporert i norsk rett gjennom menneskerettsloven. Det innebærer at konvensjonen gjelder som norsk lov i den utstrekning den er bindende for Norge, og at bestemmelsene i konvensjonen ved motstrid skal gå foran bestemmelser i annen norsk lovgivning, jf. menneskerettsloven § 3. I forarbeidene til menneskerettsloven ble det vist til at denne konvensjonen fastsetter målsettinger som statene skal arbeide for å oppfylle, og i den forbindelse ble det gitt uttrykk for følgende: «At noe betegnes som en rett i konvensjonen, innebærer ikke i seg selv at inkorporeringen vil gi en individuell rettighet som kan håndheves for domstolene. Det vil bero på en konkret tolkning av den enkelte konvensjonsbestemmelse i lys av § 2 hvor langt den rekker i å gi individuelle rettigheter.»

Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter påberopes svært sjelden for norske domstoler. I Rt. 2011 s. 304 behandlet Høyesterett spørsmålet om et vedtak om å avslå konsesjon for en landbrukseiendom krenket søkerens rett til arbeid, gode arbeidsvilkår og tilfredsstillende levestandard etter konvensjonens artikkel 6, 7 og 11. Høyesterett påpekte følgende i dommen: «Disse bestemmelsene er etter sitt innhold svært ubestemte, og det kan reises spørsmål om hvor langt de gir rettigheter som kan håndheves ved søksmål for domstolene». Høyesterett fant ikke grunn til å gå nærmere inn på dette, da retten fant at det uansett ikke forelå noen krenkelse.»

Slik det fremkommer av stortingsmeldingen, er retten til arbeid primært en såkalt innsatsforpliktelse for staten, med andre ord en målsetting som myndighetene skal arbeide for å realisere.

Videre viser retten til Rt-2001-1006 hvor Høyesterett uttaler seg om ØKS gir rettigheter som umiddelbart kan anvendes av norske domstoler. Fra dommen hitsettes:

«Ved den internrettslige anvendelse av konvensjoner som er inkorporert uten å være transformert til nasjonal lovtekst, må det tas stilling til om den aktuelle bestemmelse tar sikte på å gi den enkelte rettigheter, eller om den uttrykker et formål eller pålegger medlemsstatene å nå et bestemt mål eller en minimumsstandard. Direkte anvendelse forutsetter at bestemmelsen er utformet slik at den er egnet til å bli umiddelbart anvendt av de nasjonale myndigheter. Konvensjonens bestemmelser må kunne konkretiseres til rettigheter og plikter.»

Det vises også til Rt-2011-304, omtalt ovenfor, i sitatet fra stortingsmeldingen om individklageordningen.

ØKS artikkel 6 gir ikke enkeltindivider et ubetinget krav på å få eller ha et arbeid. På lik linje med Grunnloven § 110 kan heller ikke ØSK artikkel 6 forstås slik at den er til hinder for at norske myndigheter kan nekte utlendinger, uten lovlig opphold i Norge, å ta arbeid i landet.

FN-konvensjonen om økonomiske, kulturelle og sosiale rettigheter (ØSK), artikkel 2
og

FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 26

Viste har i tillegg påberopt artikkel 2 i ØSK-konvensjonen. ØSK artikkel 2 nr. 2 forbyr forskjellsbehandling i arbeidet med å realisere rettighetene i konvensjonen og forbyr diskriminering på grunn av "rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom, fødsel eller status for øvrig".

I tillegg har Viste anført at utlendingsloven 108 tredje ledd bokstav a er i strid med FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 26. Konvensjonen er som ØSK og Den Europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) gjort til norsk rett ved menneskerettsloven.

SP artikkel 26 lyder:

«Alle er like for loven og har uten noen form for forskjellsbehandling rett til lik beskyttelse av loven. I dette øyemed skal lovgivningen forby enhver form for forskjellsbehandling og sikre alle likeverdige og effektiv beskyttelse mot forskjellsbehandling på noe slikt grunnlag

som rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom, fødsel eller stilling forøvrig.»

Etter Vistes oppfatning er det i strid med ØSK artikkel 2 nr. 2 og SP artikkel 26 at ikke alle som oppholder seg i Norge har den samme rett til arbeid.

Forskjellsbehandling er imidlertid ikke et tilstrekkelig vilkår for å etablere en konvensjonsstridig diskriminering. Det må sondres mellom tillatt saklig forskjellsbehandling og forbudt diskriminering. Det foreligger ikke konvensjonsstridig diskriminering dersom forskjellsbehandlingen har en objektiv og rimelig begrunnelse. I dette ligger at forskjellsbehandlingen må tjene et saklig formål og det må være forholdsmessighet mellom mål og midler.

Retten viser i den forbindelse til tolkningsuttalelse fra lovavdelingen av 17. juli 2017 vedrørende «Rett til helsehjelp for personer uten fast opphold i riket – forholdet til internasjonale forpliktelser.» hvor under punkt 3.2.5 «Formålet med forskjellsbehandling» uttales:

«Ved å gi personer uten lovlig opphold rettigheter som tilsvarer rettighetene til medlemmer av folketrygden, vil man kunne skape et insentiv for å komme til landet og eventuelt til å bli værende, til tross for at man ikke har grunnlag for lovlig opphold. Det er et alminnelig folkerettslig prinsipp at staten har rett til å kontrollere hvem som skal gis opphold på eget territorium, med de unntak som følger av flyktningkonvensjonen og andre internasjonale forpliktelser. Det tilsier at staten også bør ha et visst spillerom til å regulere forhold som kan påvirke ikke statsborgeres vurdering av om de skal reise til og eventuelt bli værende i landet, særlig i en situasjon der deres opphold er ulovlig. Vi legger til grunn at også dette er et legitimt formål. Et annet spørsmål er hvilken vekt innvandringsregulerende hensyn kan tillegges i den forholdsmessighetsvurderingen som må skje...]».

Det at en person ikke har lovlig opphold, må anses som en objektiv og rimelig grunn til å nekte utlendingen rett til å ta arbeid i riket. Forskjellsbehandlingen mellom de som har lovlig opphold i riket og de som oppholder seg her ulovlig må anses å være forholdsmessig i lys av de innvandringsregulerende hensyn som utlendingsloven 108 tredje ledd bokstav a jf. § 55 søker å verne om. I enkelte særlige unntakstilfeller, ved praktiske returhindringer, har lovgiver vurdert det slik at en utlending har rett til opphold, og derav kan få rett til arbeid jf. utlendingsforskriften § 8-7. For øvrig bemerkes at UDI og UNE vurderer i hver enkelt sak om det foreligger sterke menneskelige hensyn eller tilknytning til riket som tilsier at tillatelse til opphold gis selv om vilkårene for beskyttelse ikke er oppfylt jf. utlendingsloven § 38. Dette gjelder også der utlendingene har fått endelig avslag på beskyttelse og senere anmoder UNE om å omgjøre avslagsvedtaket.

Etter rettens oppfatning kan ikke Plog AS og Arne Viste påberope diskrimineringsbestemmelsene i ØSK artikkel 2 nr. 2 og SP artikkel 26 som grunnlag for straffrihet.

Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 3 og artikkel 8.

Ytterligere har Viste anført at utlendingsloven 108 er i strid med Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 3 og artikkel 8. EMK inneholder mange av de samme rettighetene som FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP).

Bestemmelsene lyder slik:

«Artikkel 3 Forbud mot tortur

Ingen må bli utsatt for tortur eller for umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.

Artikkel 8. Retten til respekt for privatliv og familieliv

1. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.»

Viste har anført at det å ikke gi mennesker som er ‘strandet’ i Norge, muligheten til å arbeide for å kunne livnære seg, er umenneskelig og uverdiggende behandling, og at de fratras retten til et familieliv på grunn av manglende arbeidsinntekt.

Retten kan ikke se at EMK artikkel 3 og artikkel 8 medfører at det foreligger et konvensjonsbrudd som kan påropes av Viste og Plog AS som grunnlag for straffrihet i denne saken. Retten er ikke bedt om å overprøve den vurderingen som forvaltningen har foretatt om at de enkelte personer som er omhandlet i tiltalen ikke har hatt rett til opphold i Norge, og derav ikke har arbeidstillatelse. Spørsmålet om eventuelt konvensjonsbrudd vil måtte avgjøres gjennom en konkret vurdering av den enkelte utlendings sak og retten har heller ikke noe grunnlag for å prøve dette.

For øvrig bemerkes at en form for legalisering for mennesker uten oppholdstillatelse som blir lenge i landet også har vært drøftet i Norge. I Granvolden-plattformen av 17. januar 2019 fremkommer det at regjeringen vil legge til rette for en engangsløsning for eldre «ureturnerbare» asylsøkere som har bodd lengre enn 16 år i Norge. Hvorvidt «ureturnerbare» utledninger eventuelt skal gis rett til arbeid i Norge er således en politisk vurdering som det er opp til Stortinget å avgjøre.

Konklusjon

Retten kan ikke se at de påberopte innvendinger mot grunnlaget for tiltalen, utlendingsloven §108, tredje ledd bokstav a, er i konflikt med Grunnloven og/eller

menneskerettskonvensjoner. Ingen av de innsigelser som er fremmet av Arne Viste og hans forsvarer for at det ikke foreligger straffeskyld har ført frem.

Plog AS og Arne Viste blir å dømme etter tiltalen.

Straffutmåling

Arne Viste

Retten skal utmåle straff for bruk av arbeidskraft som manglet nødvending arbeidstillatelse. Perioden det domfelles for er fra desember 2016 til oktober 2018 og gjelder til sammen bruk av 29 utlendinger uten arbeidstillatelse. Periodene utlendingene har vært ansatt, og leid ut på timebasis til ulike arbeidsgivere, varierer fra noen måneder til litt over ett år. Ifølge Viste er det utbetalt lønn til de ansatte som tiltalen omhandler på til sammen 1 455 000 kroner.

Strafferammen i utlendingsloven § 108 tredje ledd er fengsel i to år. Som veiledning for straffutmåling har retten tatt utgangspunkt i Rt-2010-1118 som gjaldt bruk av 13 utledninger uten arbeidstillatelse over en periode på to år. Høyesterett la bl.a. vekt på at domfelte hadde vært aktør i et nettverk med forbindelser over landegrensene og at arbeidstakere hadde kommet til landet illegalt og ble utstyrt med falske identifikasjonspapirer. Høyesterett fant i utgangspunktet at fengsel i ett år og fire måneder var passende før man tok hensyn til formildende omstendigheter.

Allmennpreventive hensyn gjør seg sterkt gjeldende overfor arbeidsgivere som gjør bruk av arbeidskraft fra utlendinger som oppholder seg ulovlig i Norge. Utlendingslovens forbud mot bruk av ulovlig arbeidskraft skal ivareta viktige innvandringspolitiske hensyn, og bruk av ulovlig arbeidskraft undergraver de verdier som ligger til grunn for arbeidsmiljølovgivningen. Utviste asylsøkere er sårbare som arbeidstakere, og kan bli utnyttet ved at vedkommende må leve med urimelige arbeidsvilkår og arbeidstider.

Det kan ikke utelukkes at slik utnyttning har skjedd i noen grad også i denne sak. Dette basert på forklaringen fra politibetjent Christian Strand Martinsen om forholdene ved Vinnies Kebab, og at Viste har erkjent at han ikke har hatt mulighet til å ha full kontroll med de ulike arbeidsgiverne som utlendingene har vært utleid til. Det kan heller ikke utelukkes at arbeidsgivere eller utlendingene har blitt villedet av de utstedte «arbeidstillatelsene» når det gjelder spørsmålet om lovligheten av arbeidet jf. forklaringen fra politibetjent Melanie Kamanda, og hennes kontakt med Grønlandstorget Kjøtt, som er en av arbeidsgiverne som Plog AS har utleid utlendinger til. Arne Viste har også hatt begrenset med kunnskap om den enkeltes asylhistorie og deres situasjon i Norge, og bakgrunnen for at utlendingen ikke har rett til opphold, men har likevel tilrettelagt for utlendingenes mulighet til å arbeide.

Retten legger til grunn at forholdet i utgangspunktet kvalifiserer til fengsel i omkring ett og halvt år.

I formildende retning er det lagt vekt på at Arne Viste har drevet virksomheten i full åpenhet og at alle forhold er erkjent. Det er videre lagt vekt på at Arne Viste ikke har hatt profitt som motiv da han ansatte utlendingene, men et ønske om å hjelpe mennesker i en vanskelig livssituasjon.

Denne sak er således forskjellig fra andre lignede saker. Retten har vært i tvil om hva som vil være riktig straff. I likhet med aktor har retten kommet til at det i dette tilfelle er tilstrekkelig å reagere med betinget fengsel. Retten mener at straffen passende kan settes til fengsel i ett år som gjøres betinget med en prøvetid på to år.

Plog AS

Straffeloven (2005) § 27 første ledd fastsetter nå at «[n]år et straffebed er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan foretaket straffes». Straffen er bot.

Ved avgjørelsen av om foretaket skal straffes og ved fastsettelsen av boten skal det blant annet tas hensyn til de momenter som er opplistet i straffeloven (2005) § 28.

Retten har kommet til at hensynet til allmennprevensjon tilsier at det bør reageres med foretaksstraff. Det vises til rettens kommentarer ovenfor.

Aktor har opplyst at i Oslo politidistrikts påtaledirektiv er nivået for forelegg for denne type lovbrudd i utgangspunktet på kr 50 000 per ulovlig ansatt. Beløpet er lagt til grunn som utgangspunkt i Oslo tingretts dom TOSLO-2018-161574. Dommen ble anket, men ble nektet fremmet jf. LB-2019-7852.

Dette tilsier en bot på omkring 1, 5 millioner kroner, hvilket er i samsvar med aktors påstand.

Retten anser beløpet å være i tråd med praksis og fastsetter boten i samsvar med aktors påstand til 1, 5 millioner kroner.

Inndragning

Arne Viste

Påtalemyndigheten har nedlagt påstand om at Arne Viste idømmes inndragning av 3 millioner etter straffeloven (2005) § 67. Påtalemyndigheten mener beløpet tilsvarer utbyttet av den straffbare handlingen.

Det straffbare forholdet som danner grunnlag for inndragningen er den ulovlig bruken av utlendingens arbeidskraft.

Det er usikkerhet knyttet til hva som har vært Arne Vistes fortjeneste. Spesialetterforsker Ida Johanne Sivertsen fra Økokrim, som har gjennomgått Plog AS bankkonto og transaksjoner på konto i perioden 1. januar 2017 til 27. november 2018 forklarte at kontoen økte med 1,4 millioner kroner i perioden, og dette kan anses som fortjenesten. Da politiet tok beslag stod det 1,7 millioner kroner på konto. Plog AS har videre overført 1,5 millioner kroner til organisasjonen mennesker i Limbo. Sistnevnte beløp referer seg til det som var ment å være skattetrekk i lønn, men som ikke er har vært mulig å få betalt til skatteetaten.

I perioden (januar 2017- november 2018) ble det overført ca. 750 000 kroner til Arne Viste privat fra Plog AS. Det er uklart i hvilken grad dette har vært lønn eller utbytte, og hvor stor andel som eventuelt skriver seg fra Vistes lovlige virksomhet som konsulent. Viste har forklart at han arbeidet ca. 30 % av tiden som konsulent.

Etter § 67 første ledd fjerde punktum er det adgang til å redusere inndragningen eller la den falle bort. Dette er ment som en meget snever unntaksregel. Normalt er bare dette aktuelt der utbytte ikke er i behold og tiltale har svak økonomi.

Hovedformålet med reglene om inndragning av vinning er at ingen skal tjene på å begå straffbare handlinger. Inndragning av utbytte er særlig et viktig element i bekjempelsen av profittmotivert kriminalitet.

Denne saken skiller seg fra den typiske inndragningssak, og retten har under noe tvil kommet til at unntaksregelen her bør få anvendelse. Retten har da lagt vekt på Vistes motivasjon for å ansette utlendingene og hans opplysninger om sin privatøkonomi.

Arne Viste frifinnes for inndragningskravet.

Plog AS

Påtalemyndigheten har videre nedlagt påstand om at Plog AS idømmes inndragning av 10 millioner etter straffeloven (2005) § 67. Påtalemyndigheten mener beløpet tilsvarer utbyttet av den straffbare handlingen.

Hovedreglen er at det er bruttovinningen som kan inndras. Beløpet på 10 millioner referer seg til at det er fakturert for utleie av arbeidskraft fra Plog AS for over 10 millioner kroner. Dette gjelder hele perioden firmaet har drevet med utleie av ulovlig arbeidskraft. Fakturert utleie knyttet til de 29 ansatte som tiltalen omhandler utgjør kun 1 455 000 kroner.

Det er krav til årsakssammenheng mellom den straffbare handlingen og vinningen. Retten kan således ikke se at det er grunnlag for å inndra beløp utover det utbyttet som kan knyttes til utleie av de utlendingene som denne straffesaken gjelder.

Plog AS dømmes til inndragning av 1 400 000 kroner. Inndragningen skjer til fordel for statskassen jf. straffeloven (2005) § 75 første ledd.

Sakskostnader

Det er ikke nedlagt påstand om sakskostnader og slike idømmes heller ikke.

Dommen er enstemmig.

DOMSSLUTNING

Plog AS dømmes for overtredelse av utlendingsloven § 108 tredje ledd bokstav a, jf. straffeloven (2005) § 27 til en bot på 1 500 000 – enmillionfemhundretusen – kroner.

Plog AS dømmes til å tåle inndragning av 1 400 000 – enmillionfirehundretusen – kroner jf. straffeloven (2005) § 67.

Arne Viste, født 21. januar 1967, dømmes for overtredelse av utlendingsloven § 108 tredje ledd bokstav a, til fengsel i 1 – ett – år.

Fullbyrding av straffen utsettes med en prøvetid på to år jf. straffeloven (2005) § 34.

Arne Viste, født 21. januar 1967, frifinnes for inndragningskravet.

Frammøteforkynning

Domfelte er innkalt til frammøteforkynning i Stavanger tingrett

Sted: resepsjonen

Dag: fredag

Dato: 18. oktober 2019

Klokkeslett: 10.00

Retten hevet

Torild Margrethe Brende

Tom Skeime

Bente Lisbet Jæger

VEILEDNING TIL DOMFELTE I TINGRETTE

Du kan anke dommen i tingretten

Du har rett til å anke over en dom i tingretten. Du må i så fall anke innen to uker fra den dagen dommen er avsagt eller forkynt (gjort kjent) for deg. Du må innen den samme fristen opplyse om du krever ny behandling av andre krav du er idømt, for eksempel erstatning. Det er lagmannsretten som behandler anker over avgjørelser i tingretten.

Hva kan du anke over?

Du kan anke over

- bevisvurderingen under skyldspørsmålet, hvis du mener kravene for straff ikke er oppfylt
- lovanvendelsen under skyldspørsmålet, hvis du mener loven er tolket feil
- utmålingen av straffen
- erstatning, inndragning, tap av førerrett eller lignende
- feil ved saksbehandlingen

Når kan lagmannsretten nekte å behandle anken?

Lagmannsretten kan nekte å behandle anken hvis retten kommer til at det er klart at dommen ikke vil bli endret. Hvis saken gjelder en forbrytelse som kan føre til fengsel i mer enn seks år, vil lagmannsretten vanligvis behandle anken. Lagmannsretten kan likevel nekte å behandle anken hvis den gjelder et spørsmål av mindre betydning, eller hvis det ellers ikke er grunn til å fremme anken.

I noen saker vil anken bare bli behandlet hvis særlige grunner taler for det. Det gjelder hvis påtalemyndigheten ikke har bedt om, eller du ikke er idømt, en annen reaksjon enn bot, inndragning eller tap av retten til å føre motorvogn.

Du får oppnevnt forsvarer

Hvis anken blir fremmet for retten, får du oppnevnt en forsvarer som betales av det offentlige. Dersom du ønsker en bestemt forsvarer, bør du opplyse om det samtidig med anken eller så snart som mulig senere.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne:

- hvilken dom du anker over, og om anken gjelder hele dommen eller bare enkelte tiltaleposter
- om anken gjelder saksbehandlingen, bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, lovanvendelsen under skyldspørsmålet, eller avgjørelsen om straff
- hvilke feil du mener har skjedd - når anken gjelder saksbehandlingen
- om anken gjelder inndragning
- om du krever ny behandling av erstatningskrav eller andre krav som er nevnt i straffeprosessloven § 3

Videre bør du nevne:

- nye bevis som du vil legge fram
- endringen du ønsker
- hvilke feil anken gjelder, ved anke over lovanvendelsen

Hvis du krever ny behandling av krav i straffeprosessloven § 3, må du oppgi:

- om anken gjelder hele avgjørelsen
- det resultat du krever
- de feilene du mener har skjedd
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- bevisene som vil bli ført

Hvordan anker du?

Du kan sette fram ankeerklæringen skriftlig eller muntlig for den tingretten som har avsagt dommen, eller for påtalemyndigheten (for eksempel statsadvokaten eller politiet). Hvis du er varetektsfengslet, kan du også sette fram anken for tilsatte i fengselet.

Forsvareren eller en annen advokat kan gi råd om hvorvidt du bør anke, og eventuelt hjelpe deg med å skrive anken. Du kan også få hjelp til å skrive anken hos tingretten, hos påtalemyndigheten eller hos tilsatte i fengselet. I alle tilfelle må du selv underskrive anken.

Var du ikke til stede under hovedforhandlingen?

Hvis du er domfelt uten å ha vært til stede under hovedforhandlingen, kan du be om at saken blir behandlet på nytt. For å kunne få ny behandling på grunn av møtefravær må du gjøre det sannsynlig at du hadde gyldig fravær, og at du ikke kan bebreides for at du ikke meldte fra i tide. Du må sette fram kravet for tingretten eller påtalemyndigheten innen to uker fra dommer er forkynt.

Tidspunktet for soning

Dersom du er idømt fengselsstraff og har særlige ønsker om tidspunktet for soningen av denne, må du henvende deg til Kriminalomsorgen. Du vil få pålegg av Kriminalomsorgen om å møte til fastsatt tid og sted for soning av fengselsstraffen.

Soning i eget hjem

Dersom du har fått en dom på under fire måneder ubetinget fengselsstraff, kan du allerede nå søke Kriminalomsorgen om å få sone den i eget hjem med elektronisk kontroll (fotlenke) (straffegjennomføringsloven § 16.2). Kriminalomsorgen vurderer om du oppfyller kravene for en slik soningsform.

Soning i institusjon

Dersom du har fått en dom på under ett år ubetinget fengselsstraff kan du allerede nå søke Kriminalomsorgen om å få sone den i en institusjon for behandling av avhengighet eller psykiske lidelser, spesielle former for omsorg eller attføring (straffegjennomføringsloven § 12). Kriminalomsorgen vurderer om du oppfyller kravene for en slik soningsform.

Betinget fengselsstraff

Dersom du er idømt betinget fengselsstraff, betyr det at soningen er utsatt i en prøvetid. Grunnvilkåret ved betinget dom er at du ikke begår noen ny straffbar handling i prøvetiden. Det kan være fastsatt andre vilkår i dommen. Hvis du begår en straffbar handling i prøvetiden, kan retten gi en samlet dom for begge handlingene eller særskilt dom for den nye handlingen. Hvis du bryter fastsatte vilkår, kan retten bestemme at fengselsstraffen helt eller delvis skal sones.

Samfunnsstraff

Dersom du er idømt samfunnsstraff, vil det si at du er pålagt å utføre samfunnsnyttig tjeneste, delta i program eller andre tiltak utarbeidet av Kriminalomsorgen i så mange timer som retten har bestemt. Samfunnsstraffen kan også inneholde forbud mot kontakt med bestemte personer. Kriminalomsorgen bestemmer når og hvordan straffen skal gjennomføres. Hvis du begår en ny straffbar handling før samfunnsstraffen er gjennomført, eller hvis du ikke utfører samfunnsstraffen, kan retten bestemme at du må sone i fengsel i stedet.

Ungdomsstraff

Dersom du er idømt ungdomsstraff, sendes saken til Konfliktrådet. Konfliktrådet vil innkalle til et stormøte der det skal utarbeides en ungdomsplan. Blir man ikke enige om en ungdomsplan, sendes saken tilbake til domstolen som avgjør om hele eller deler av den betingede straffen skal sones. Hvis du begår en ny straffbar handling før ungdomsstraffen er gjennomført, eller hvis du bryter vilkårene satt i ungdomsplanen, kan retten bestemme at du må sone i fengsel i stedet.

Bot

Hvis en bot ikke blir betalt til fastsatt tid, vil den bli innkrevet av Statens Innkrevingsentral ved trekk i lønn eller annen tvangsinnkreving. Lykkes ikke det, må du sone i fengsel.

Nærmere informasjon om ulike soningsformer og vilkårene for dette finnes på www.kriminalomsorgen.no.